

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний авіаційний університет
Факультет економіки та бізнес-адміністрування
Кафедра бізнес-аналітики та цифрової економіки

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до виконання домашнього завдання з дисципліни
«Ризикологія»
для студентів очної та заочної форми навчання

Галузь знань: 05 "Соціальні та поведінкові науки"
Спеціальність 051 «Економіка»
ОПП «Міжнародна економіка»

Київ 2021

УДК 330.342.3..519.86:(076.5)
ББК У.в631р
М34

Укладач :Олешко Тамара Іванівна

Затверджено на засіданні кафедри бізнес-аналітики та цифрової економіки
факультету економіки та бізнес-адміністрування НАУ

Ризикологія: Методичні вказівки до виконання домашнього завдання / Уклад.:
Т.І. Олешко - К.: НАУ, 2021. – 35 с.

Методичні вказівки містять рекомендації до виконання домашнього завдання з
дисципліни «Ризикологія» для очної та заочної форми навчання ОПІ
«Міжнародна економіка».

© Т.І. Олешко 2021
© НАУ, 2021

ВСТУП

В умовах ринкових відносин, при наявності конкуренції і виникненні часом непередбачених ситуацій, господарська, виробнича чи комерційна діяльність неможлива без ризиків. Однак і відсутність ризику, тобто небезпеки настання непередбачених і небажаних для суб'єкта підприємницької діяльності наслідків його дій, у кінцевому рахунку шкодить економіці, підриває її динамічність і ефективність. Нормальний хід економічного розвитку вимагає досить повної і різноманітної «ризикової стратифікації», що забезпечує кожному суб'єкту можливість зайняти позиції в такій зоні господарювання, у якій ступінь ризику відповідає його нахилам і особистим якостям. Існування ризику і неминучі в ході розвитку зміни його ступеня виступають постійним і сильнодіючим фактором руху підприємницької сфери економіки.

Здійснення підприємництва в будь-якому його вигляді пов'язане з ризиком. Зараз, у зв'язку з розвитком ринкових відносин свою діяльність підприємцю доводиться здійснювати в умовах наростаючої невизначеності ситуації і мінливості економічного середовища. Значить, виникає неясність і невпевненість в отриманні очікуваного кінцевого результату, а, отже, зростає ризик, тобто небезпека невдачі, непередбачених втрат. Особливо це властиво початковим стадіям освоєння підприємництва.

На Заході, навіть у відносно стабільних економічних умовах, суб'єкти господарювання приділяють пильну увагу питанням управління ризиками. На підприємствах створюються спеціальні служби ризик-менеджменту. У той же час, нашій економіці, де фактори економічної нестабільності і без того ускладнюють ефективне управління підприємствами, проблемам аналізу та управління комплексом ризиків, що виникають в процесі їх економічної діяльності, приділяється явно недостатня увага. Тому саме зараз вивчення теорії управління ризиками стає досить новим і актуальним напрямком, що й зумовило актуальність нашого дослідження.

Засвоєння курсу «Ризикологія» студентами ОПП «Міжнародна економіка» передбачає виконання домашнього завдання.

Мета домашнього завдання:

- аналіз системи управління ризиками на підприємстві.
- дати поняття і класифікацію ризиків;
- визначити причини підприємницького ризику;
- вивчити методи аналізу ризику;
- розглянути механізм управління ризиками;
- вивчити способи зниження ризику.

Домашнє завдання – це самостійна творча наукова робота студента. Запропоновані методичні вказівки призначені для студентів ОПП «Міжнародна економіка» та містять ключові моменти підготовки, оформлення, виконання та захисту домашнього завдання із дисципліни «Ризикологія».

Домашнє завдання складається з двох частин – теоретичної та практичної. Варіант роботи вибирається за номером в списку групи.

1. ОСНОВНІ ВИМОГИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО НАПИСАННЯ ДОМАШНЬОГО ЗАВДАННЯ

домашнього завдання є однією із форм підготовки магістрів за спеціальністю 051 «Економіка» ОПШ «Міжнародна економіка».

Написання домашнього завдання дозволяє досягнути такі *цілі*:

- залучення студентів до самостійної творчої роботи із науковою літературою, оброблення та аналізу конкретного матеріалу;
- студенти навчаються чітко, послідовно та грамотно викладати свої думки, застосувати отримані знання для розв’язування практичних проблем;
- студенти закріплюють знання, отримані під час лекційних та практичних занять із курсу «Ризикологія».

Метою домашнього завдання є :

- закріплення теоретичних знань про види економічних ризиків, управління ними, їх класифікацію, методи її обчислення та методи її мінімізації;
- набуття навичок практичної роботи із обчислення ризиків;
- отримання навичок самостійного аналізу економічних ризиків та управління ними;
- набуття досвіду проведення наукового дослідження та обробки його результатів;
- ознайомлення з методами та методикою проведення наукового дослідження;
- прийняття ефективних управлінських рішень із використанням отриманих результатів дослідження;
- розвиток у студентів дослідницької та творчої ініціативи.

Загальні вимоги до написання домашнього завдання, як і будь-якої іншої наукової письмової роботи, включають наступне:

- відповідність орфографічним та граматичним правилам української мови;
- відповідність стилістичним вимогам до написання наукового тексту;
- відповідність стандартним вимогам до оформлення текстової документації;
- послідовність, логічність та простота викладення матеріалу;
- дотримання загальноприйнятої наукової термінології та встановлених стандартних вимог.

Вимоги, які ставлять до наукових досліджень, у тому числі домашнього завдання :

- актуальність проблеми, котру досліджують, її теоретична та практична значущість; відповідність теми сучасному стану розвитку відповідної галузі знань та перспективам її розвитку;
- правильно визначені предмет, об'єкт, мета, завдання дослідження; чітка характеристика предмета дослідження та дослідницьких засобів і підходів, використаних для виконання завдань дослідження;
- вивчення та критичний аналіз монографічних, навчальних та періодичних друкованих та електронних видань за темою; вивчення історії проблеми, сучасного стану та існуючих підходів до її вирішення, передового досвіду у відповідній сфері знань;
- організація та проведення дослідження на належному рівні, що відповідає вимогам вищої школи; зокрема: високий науково-технічний рівень викладення матеріалів курсової роботи, завершеність та повнота вирішення поставлених у роботі завдань, наявність елементів наукової творчості, власного підходу до аналізу дискусійних питань, самостійний характер викладення матеріалу;
- наявність висновків проведеного дослідження та рекомендацій щодо їх використання на практиці, рекомендації щодо напрямків подальшого розвитку досліджень.

Написання домашнього завдання як самостійного науково-навчального дослідження дозволяє виявити рівень загальнонаукової та спеціальної підготовки студента, його вміння застосовувати здобуті знання для розв'язування конкретних задач, схильність до аналізу та самостійного узагальнення матеріалів.

Тема домашнього завдання обирається з переліку тем за двома останніми цифрами залікової книжки студента.

1.1. Загальні характеристики домашнього завдання

У професійній підготовці спеціаліста економічного профілю значну роль відіграє написання студентом домашнього завдання.

домашнього завдання – це самостійне навчально-наукове дослідження студента, яке виконується з певного курсу або з окремих його розділів.

Згідно з Положенням про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах України, домашнього завдання виконується з метою закріплення, поглиблення і узагальнення знань, одержаних студентами за час навчання, та їх застосування до комплексного вирішення конкретного фахового завдання.

Тематика домашнього завдання має відповідати завданням навчальної дисципліни і тісно пов'язуватися з практичними потребами конкретного фаху. Вона затверджується на засіданні кафедри. Виконання домашнього завдання визначається графіком.

Домашнє завдання допомагає студентові систематизувати отримані теоретичні знання з вивченої дисципліни, перевірити якість цих знань:

оволодіти первинними навичками проведення сучасних досліджень. Уже на цій першій творчій спробі можна виявити здатність студента самостійно осмислити проблему, творчо, критично її дослідити; вміння збирати, аналізувати і систематизувати літературні (архівні) джерела; здатність застосувати отримані знання при вирішенні практичних завдань; формулювати висновки, пропозиції і рекомендації з предмета дослідження. Випадає й слушна можливість проконтролювати вміння студента правильно організувати свою дослідницьку роботу та оформити її результати.

Домашнє завдання як самостійне навчально-наукове дослідження має виявити рівень загальнонаукової та спеціальної підготовки студента, його здатність застосовувати одержані знання під час вирішення конкретних проблем, його схильність до аналізу та самостійного узагальнення матеріалу з теми дослідження. Студент вибирає тему домашнього завдання згідно свого номеру у списку. Тематика домашніх завдань щорічно коригується з урахуванням набутого на кафедрах досвіду.

Незалежно від теми, структура домашнього завдання має бути такою: титульний аркуш; зміст; перелік умовних позначень (при необхідності); вступ; кілька розділів (підрозділів), що розкривають теорію питання та досвід практичної роботи; висновки; список використаної літератури; додатки.

Текст домашнього завдання роботи необхідно друкувати, залишаючи поля таких розмірів:

- ліве – 20 мм,
- праве – 15 мм,
- нижнє – 20 мм,
- верхнє – 20 мм.

Основний текст домашнього завдання друкують з наступними параметрами:

- інтервал 1,5,
- шрифт Times New Roman,
- кегль 14,
- абзацні відступи – 1,25 см.

ТЕОРЕТИЧНА ЧАСТИНА

1. Перспективи розвитку української та світової економіки .
2. Організація системи управління економічними ризиками на підприємстві.
3. Ризики в авіаційній галузі України.
4. Аналіз економічних ризиків в авіакомпаніях України.
5. Управління ризиками в міжнародних авіакомпаніях.
6. Управління ризиками в системі ризик-менеджмент.
7. Система антикризового управління.
8. Технології аналізу та оцінки ризиків в системі ризик-менеджмент.
9. Економічна безпека авіакомпаній.

10. Міжнародна економіка : ризики в енергетиці.
11. Ключові ризики для української та світової економіки.
12. Невизначеність, конфлікт і теоретико-ігрові моделі економічного ризику.
13. Управління ризиками в проектах.
14. Управління ризиками інноваційного підприємства.
15. Управління інвестиційними ризиками підприємства.
16. Управління ризиками та оцінка фінансового стану страховика.
17. Управління ризиками страхової компанії.
18. Ризики у зовнішньоекономічній діяльності та механізм їх мінімізації.
19. Причини виникнення економічного ризику. Зовнішні та внутрішні чинники ризику.
20. Загальносистемна класифікація ризиків.

ПРАКТИЧНА ЧАСТИНА

1. АНАЛІЗ ОЦІНКИ РИЗИКУ

(Кількісна оцінка ризику з визначенням міри і ступеня ризику (математичного сподівання, середньоквадратичного відхилення і коефіцієнта варіації))

Задача 1.

Варіант 1.

Визначити найменш ризикований захід для вкладення засобів інвестора з використанням основних показників оцінки ризику. Нехай відомо, що при вкладанні капіталу в захід А із 120 випадків прибуток у 22500 грн. був отриманий у 60 випадках (імовірність...), прибуток 35 000 грн — 40 випадках (імовірність ...), прибуток 18 000 грн — 20 випадках (імовірність ...). При вкладанні капіталу у захід Б: прибуток у 25 000 грн був отриманий у 24 випадках із 80 (імовірність ...), прибуток 30 000 грн.— у 40 випадках (імовірність ...), прибуток 17 500 грн — в 16 випадках (імовірність ...).

Варіант 2.

Визначити найменш ризикований захід для вкладення засобів інвестора з використанням основних показників оцінки ризику. Нехай відомо, що при вкладанні капіталу в захід А із 200 випадків прибуток у 19500 грн. був отриманий у 60 випадках (імовірність...), прибуток 25 000 грн — 100 випадках (імовірність ...), прибуток 18 000 грн — 40 випадках (імовірність ...). При вкладанні капіталу у захід Б: прибуток у 45 000 грн був отриманий у 25 випадках із 100 (імовірність ...), прибуток 20 000 грн.— у 40 випадках (імовірність ...), прибуток 37 500 грн — в 35 випадках (імовірність ...).

Варіант 3.

Визначити найменш ризикований захід для вкладення засобів інвестора з використанням основних показників оцінки ризику. Нехай відомо, що при вкладанні капіталу в захід А із 120 випадків прибуток у 32500 грн. був отриманий у 48 випадках (імовірність...), прибуток 25 000 грн — 42 випадках (імовірність ...), прибуток 28 000 грн — 30 випадках (імовірність ...). При вкладанні капіталу у захід Б: прибуток у 35 000 грн був отриманий у 24 випадках із 80 (імовірність ...), прибуток 50 000 грн.— у 40 випадках (імовірність ...), прибуток 37 500 грн — в 16 випадках (імовірність ...).

Варіант 4.

Визначити найменш ризикований захід для вкладення засобів інвестора з використанням основних показників оцінки ризику. Нехай відомо, що при вкладанні капіталу в захід А із 100 випадків прибуток у 12500 грн. був отриманий у 40 випадках (імовірність...), прибуток 25 000 грн

прибуток 30 000 грн.— у 40 випадках (імовірність ...), прибуток 37 500 грн — в 26 випадках (імовірність ...).

Варіант 29.

Визначити найменш ризикований захід для вкладення засобів інвестора з використанням основних показників оцінки ризику. Нехай відомо, що при вкладанні капіталу в захід А із 120 випадків прибуток у 12500 грн. був отриманий у 38 випадках (імовірність...), прибуток 25 000 грн — 52 випадках (імовірність ...), прибуток 38 000 грн — 30 випадках (імовірність ...). При вкладанні капіталу у захід Б: прибуток у 55 000 грн був отриманий у 24 випадках із 80 (імовірність ...), прибуток 20 000 грн.— у 40 випадках (імовірність ...), прибуток 37 500 грн — в 16 випадках (імовірність ...).

Варіант 30.

Визначити найменш ризикований захід для вкладення засобів інвестора з використанням основних показників оцінки ризику. Нехай відомо, що при вкладанні капіталу в захід А із 150 випадків прибуток у 12500 грн. був отриманий у 58 випадках (імовірність...), прибуток 25 000 грн — 52 випадках (імовірність ...), прибуток 18 000 грн — 40 випадках (імовірність ...). При вкладанні капіталу у захід Б: прибуток у 15 000 грн був отриманий у 24 випадках із 120 (імовірність ...), прибуток 20 000 грн.— у 60 випадках (імовірність ...), прибуток 17 500 грн — в 36 випадках (імовірність ...).

2. МОДЕЛЮВАННЯ ТА ОПТИМІЗАЦІЯ РИЗИКУ ПРИ ПРИЙНЯТТІ РІШЕНЬ З РЕАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ (Техніка дисконтування. Майбутня вартість)

Задача 3. Інвестор вклав P тис. грн у банк під r річних на T років. Відсотки складні. Якою буде сума майбутньої вартості інвестора по закінченні терміну?

Варіант № 1.

$$P = 7 \text{ тис. грн, } r = 0,4, T = 8.$$

Варіант № 2.

$$P = 9 \text{ тис. грн, } r = 0,5, T = 7.$$

Варіант № 3.

$$P = 17 \text{ тис. грн, } r = 0,4, T = 7.$$

Варіант № 4.

$$P = 9 \text{ тис. грн, } r = 0,3, T = 7.$$

Варіант № 5.

$$P = 6 \text{ тис. грн, } r = 0,4, T = 5.$$

Варіант № 6.

$$P = 11 \text{ тис. грн, } r = 0,4, T = 10.$$

Варіант № 7.

$$P = 7 \text{ тис. грн, } r = 0,3, T = 9.$$

Варіант № 8.

$$P = 8 \text{ тис. грн, } r = 0,4, T = 12.$$

Варіант № 9.

$$P = 10 \text{ тис. грн, } r = 0,4, T = 9.$$

Варіант № 10.

$$P = 7 \text{ тис. грн, } r = 0,45, T = 5.$$

Варіант № 11.

$$P = 14 \text{ тис. грн, } r = 0,4, T = 5.$$

Варіант № 12.

$$P = 8 \text{ тис. грн, } r = 0,4, T = 8.$$

Варіант № 13.

$$P = 11 \text{ тис. грн, } r = 0,4, T = 4.$$

Варіант № 14.

$$P = 70 \text{ тис. грн, } r = 0,4, T = 8.$$

Варіант № 15.

$$P = 20 \text{ тис. грн, } r = 0,4, T = 7.$$

Варіант № 16.

$$P = 25 \text{ тис. грн, } r = 0,3, T = 7.$$

Варіант № 17.

$$P = 27 \text{ тис. грн, } r = 0,35, T = 10.$$

Варіант № 18.

$$P = 40 \text{ тис. грн, } r = 0,4, T = 5.$$

Варіант № 19.

$$P = 35 \text{ тис. грн, } r = 0,4, T = 6.$$

Варіант № 20.

$$P = 7 \text{ тис. грн, } r = 0,4, T = 7.$$

Варіант № 21.

$$P = 50 \text{ тис. грн, } r = 0,4, T = 10.$$

Варіант № 22.

$$P = 17 \text{ тис. грн, } r = 0,5, T = 7.$$

Варіант № 23.

$$P = 60 \text{ тис. грн, } r = 0,4, T = 4.$$

Варіант № 24.

$$P = 45 \text{ тис. грн, } r = 0,35, T = 6.$$

Варіант № 25.

$$P = 20 \text{ тис. грн, } r = 0,4, T = 10.$$

Варіант № 26.

$$P = 35 \text{ тис. грн, } r = 0,3, T = 5.$$

Варіант № 27.

$$P = 70 \text{ тис. грн, } r = 0,5, T = 7.$$

Варіант № 28.

$P = 7$ тис. грн, $r = 0,3$, $T = 3$.

Варіант № 29.

$P = 25$ тис. грн, $r = 0,4$, $T = 5$.

Варіант № 30.

$P = 30$ тис. грн, $r = 0,45$, $T = 8$.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Сорока П.М. Аналіз, моделювання та управління ризиками: навчальний посібник / П.М. Сорока, Б.П. Сорока; за наук. ред. О.Д.Гудзинського. – К.: Університет «Україна», 2011. – 270 с.
2. Останкова Л.А. Аналіз, моделювання та управління економічними ризиками: Навч. посіб. / Л.А. Останкова, Н.Ю. Шевченко. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 256 с.
3. Івченко І.Ю. Моделювання економічних ризиків та ризикових ситуацій. / І.Ю. Івченко. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 344 с.
4. Вітлінський В.В. Аналіз, моделювання та управління економічним ризиком. / В.В. Вітлінський, П.І. Верченко. – К.: Вид-во КНЕУ, 2000. – 292 с.
5. Вітлінський В.В., Ризик у менеджменті. / В.В. Вітлінський, С.І. Наконечний. – К.: Борисфен, 1996. – 336 с.
6. Економічний ризик і методи його вимірювання: Підручник. / В.В. Вітлінський, С.І. Наконечний, О.Д. Шарапов. – К.: ІЗМН, 1996. – 216 с.
7. Ястремський О.І. Моделювання економічного ризику./ О.І. Ястремський. – К.: Либідь, 1992. – 176 с.
8. Стешенко О. Д. Ризикологія: Навч. посібник. – Харків: УкрДУЗТ, 2019. – 180 с.
9. Кігель В.Р. Ризикологія: теоретичні основи та прикладні задачі, моделі і методи: Навчальний посібник для студентів економічних спеціальностей. – К.: Міленіум, 2017. – 230 с.